सशस्त्र हिंसा र विकास

हालैका वर्षहरूमा सशस्त्र द्वन्द्वका श्रृङ्खला मा कमी आएतापनि सशस्त्र हिंसाका कारण मृत्यु हुनेको संख्या घटेको छैन । प्रतिवर्ष सशस्त्र हिंसाका कारण ७ लाख ४० हजारभन्दा बढी पुरुष, महिला, र केटाकेटीले ज्यान गुमाइरहेका

छन् । ७ लाख ४० हजारमध्ये ४ लाख ९० हजार सशस्त्र युद्ध नभएको देशमा नागरिकहरू अकाल मृत्युको शिकार भएका छन् ।

सशस्त्र हिंसाको आर्थिक असर वृहत् र दिर्घकालिन छ । सशस्त्र द्वन्द्व नभएका देशहरूमा समेत हिंसाको असरले प्रतिवर्ष ९५ अर्व अमेरिकी डलर बराबरको उत्पादन घटाएको छ र यो १६३ अर्व पुग्ने देखिन्छ । सशस्त्र द्वन्द्वका कारण हुने हिंसाले वार्षिक उत्पादनमा अर्थतन्त्रको लगभग २ प्रतिशतले ह्रास गराउँछ ।

अर्थतन्त्र र मानवीय क्षतिबाहेक अन्य क्षेत्रमा समेत सशस्त्र हिंसाको असर पर्दछ । सशस्त्र हिंसाका कारण व्यक्तिको दवादपूर्ण विस्थापन, सामाजिक असन्तुलन र संरचना ध्वंश हुन्छ । यसले पुनर्संरचना र मेलमिलापमा गरिने लगानीमा समेत अवरोध पुऱ्याउँछ । सशस्त्र हिंसाका कारण सरकारी संस्थाहरू धराशायी हुनुका साथै भ्रष्टाचारलाई बढावा दिन्छ, दण्डहीनताजस्ता विषयले प्रश्रय पाउँछन् ।

सशस्त्र हिंसाले मानव बेचबिखन, लागू औषधको ओसार-पसार, हतियारको बिक्री-बितरणजस्ता अपराध समेत बढाउँछ । यदि सशस्त्र हिंसा अन्तरजातीय र लैङ्गिक विवादतर्फ डोरियो भने यसले पारिवारिक र सामाजिक सद्भावलाई खलबल्याउनुका साथै बाँच्ने मानिसलाई शारीरिक र मानसिक पीडा थप्छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिव र राष्ट्रसंघ महासभाले दीर्घकालीन विकासमा सशस्त्र हिंसाको विनाशकारी असर हुने कुरालाई स्वीकार गरिसकेका छन् । हालका दिनमा सशस्त्र हिंसाले सहस्राब्दी विकास लक्ष्य हासिल गर्नसमेत मुस्किल भएको छ ।

सशस्त्र हिंसा र विकाससम्बन्धी जेनेभा घोषणपत्रले हिंसालाई एक प्रमुख वाधकको रुपमा पहिचान गरेको छ । यसले अविकसित अवस्था र सशस्त्र हिंसाबीच कस्तो सम्बन्ध रहन्छ भन्ने तथ्य पनि उजागर गर्दछ ।

जेनेभा घोषणा

सशस्त्र हिंसा र विकासको सन्दर्भमा

'अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय सहस्राब्दी विकास लक्ष्य प्राप्तिमा सशस्त्र हिंसा तथा द्वन्द्वले अवरोध पुऱ्याउँछ भन्ने तथ्य स्वीकार गर्दछ ।'

सशस्त्र हिंसा तथा विकासबारे जेनेभा घोषणापत्र

'हामी विश्वव्यापी रूपमा २०७२ साल (सन् २०१५) सम्ममा मानव सुरक्षाका विषयमा ठोस उपलब्धि आर्जन गर्न र सशस्त्र हिंसाको बोझबाट संसारलाई मुक्त गर्न प्रयासरत छौं ।'

सशस्त्र हिंसा तथा विकासबारे जेनेभा घोषणापत्र

जेनेभा घोषणा सचिवालय
मार्फत: स्मल आर्मस सर्भे
४७ एभिन्यू ब्ल्याङ्क
१२०२ जेनेभा
स्विट्जरल्याण्ड
४१ २२ ९०८ ५७७७
४१ २२ ७३२ २७३८
इमेल info@genevadeclaration.org
वेबसाइट www.genevadeclaration.org

जेनेभा घोषणा
सशस्त्र हिंसा र विकासको सन्दर्भमा

रेखाचित्र

अगाडि:
फ्रेडिक नौमान । पानस पिक्चर्स

भित्री पृष्ठ:
एण्ड्र् म्याकनेल । पानस पिक्चर्स

बायाँ:
जेफ जे. माइकल । गेटी इमेजेज

बीचमा:
इटन अब्रामोभिक । एएफपी । गेट्टी इमेजेज

जेनेभा घोषणा
सशस्त्र हिंसा र विकासको सन्दर्भमा

सशस्त्र हिंसा र विकासको सन्दर्भमा जेनेभा घोषणा के हो?

वि.सं. २०६३ को वैशाख महिनामा स्वीटजरल्याण्ड र संयुक्त राष्ट्रसंघ विकास कार्यक्रमले मन्त्रिस्तरीय भेलामा भाग लिन विभिन्न राष्ट्र, अन्तर्राष्ट्रिय निकाय र नागरिक समाज अन्तर्गतका संगठनलाई जेनेभामा बोलाएको थियो । भेलाको उद्देश्य सशस्त्र हिंसाको विश्वव्यापी असर न्यूनीकरण गर्न अवलम्बन गर्नुपर्ने निश्चित उपायहरु पहिल्याउन र दिगो विकासको लागि सम्भावना अभिवृद्धि गर्नु थियो ।

सशस्त्र हिंसा र विकासको सन्दर्भमा जेनेभा घोषणापत्रले विकास र सहस्राब्दी विकास लक्ष्य हासिल गर्न सशस्त्र हिंसा कम विकासको कारण र परिणाम हो भन्ने ठहर गरेको । घोषणाले सबै राष्ट्रलाई २०७२ सालसम्म मानव सुरक्षामा सुधार गरी सशस्त्र हिंसा न्यूनीकरण गर्न आवश्यक रहेको पनि स्वीकार गरेको छ ।

जेनेभा घोषणालाई १०० भन्दा बढी राष्ट्रले अनुमोदन गरेका छन् ।

१४ राष्ट्रका मुख्य समूह र ती समूहसँग आवद्ध भएका संगठनहरूले जेनेभा घोषणा लागू गर्न निर्देशित गरेका छन् । सशस्त्र हिंसाको रोकथाम र न्यूनीकरण कार्यक्रम राष्ट्र र स्थानीय दुवैको आवश्यकता भएको भन्दै त्यसलाई कार्यान्वयन गर्न मुख्य समूहले तीन आधार-स्तम्भ विकास गरेको छ-

१) विकासमा सशस्त्र हिंसाको नकारात्मक असरको चेतना अभिवृद्धिका लागि संसारभरि **पैरवी, जनचेतनाका साथै सहकार्य** गर्न ।

२) विकासमा सशस्त्र हिंसाको असर यसको क्षेत्र, मात्रा तथा बिस्तारका वारे चेतना वढाउनका लागि **मापन तथा अनुगमन** गर्न ।

३) सशस्त्र हिंसाग्रस्त मुलुकहरूमा हिंसा रोकथामका लागि विकास प्रवर्धन **कार्यक्रमहरू तय** गर्न ।

संस्थापक समूहका सदस्य राष्ट्र

ब्राजिल, कोलम्बिया, फिनल्याण्ड, ग्वाटेमाला, इण्डोनेसिया, केन्या, मोरक्को, नेदरल्याण्डस्, नर्वे, फिलिपिन्स, स्पेन, स्विट्जरल्याण्ड (अध्यक्ष), थाइल्याण्ड, संयुक्त अधिराज्य

सम्बन्धन संगठन

राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम (युएनडीपी)
स्मल आर्मस सर्भे
क्वेकर युएन अफिस (क्युनो)

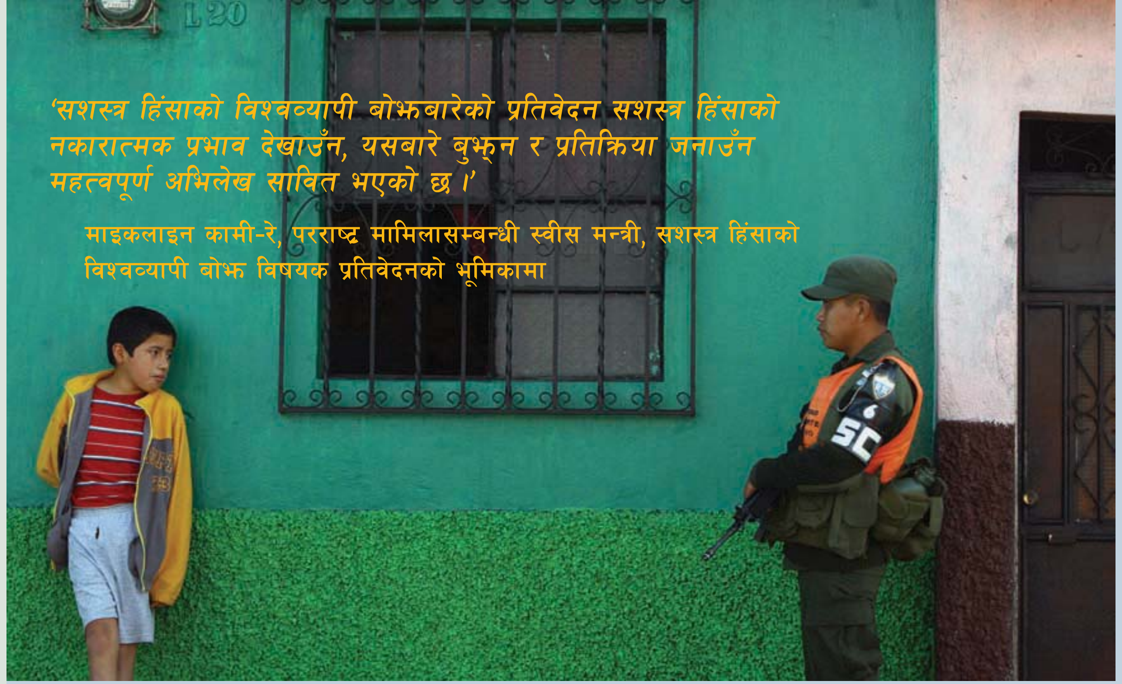

‘सशस्त्र हिंसाको विश्वव्यापी बोझबारेको प्रतिवेदन सशस्त्र हिंसाको नकारात्मक प्रभाव देखाउँन, यसबारे बुझ्न र प्रतिक्रिया जनाउँन महत्वपूर्ण अभिलेख सावित भएको छ ।’

माइकलाइन कामी-रे, परराष्ट्र मामिलासम्बन्धी स्वीस मन्त्री, सशस्त्र हिंसाको विश्वव्यापी बोझ विषयक प्रतिवेदनको भूमिकामा

१) पैरवी, जनचेतना र सहकार्य

धेरै राष्ट्रिय सरकार तथा दाताहरूलाई सशस्त्र हिंसाले विकास र सहयोगमा प्रभाव पार्छ, विकासलाई अवमूल्यन गर्छ भन्ने राम्ररी थाहा छैन । यो सशस्त्र हिंसा र विकासको नकारात्मक सम्बन्ध बारेमा जानकारी फैल्याउन सरकारी निकायबाहेक अन्तर्राष्ट्रिय संगठनहरू र नागरिक समाजको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ ।

माथिल्लो स्तरमा जनचेतना फैलाउन अन्तर्राष्ट्रिय र क्षेत्रीय सम्मेलन प्रचलित प्रमुख आध्यमहरु हुन् । विभिन्न क्षेत्रीय भेला जस्तै दक्षिणी अमेरिकाका लागि ग्वाटेमाला (चैत २०६४), अफ्रिकाका लागि नैरोबी (असोज २०६४), एसिया प्यासिफिकका लागि बैंकक (वैशाख २०६५), दक्षिण-पूर्वी युरोपका लागि साराएभो (कात्तिक २०६५)मा भएका थिए । जेनेभा घोषणालाई पुनरवलोकन गर्न २०६५ को भदौ १२ मा भएको सम्मेलन, जसले क्षेत्रीय दृष्टिकोण लिएका क्षेत्रीय घोषणालाई आत्मसात् गर्‍यो, ले जारी गरेको घोषणपत्रलाई अनुमोदन गर्ने ८५ राष्ट्र र दर्जनौं अन्तर्राष्ट्रिय एजेन्सी र गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधि सामेल भएका थिए ।

कात्तिक २०६५मा संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले मुख्य सदस्य राष्ट्रहरू तिनका सहयोगी सस्थाहरूद्वारा प्रस्तुत प्रस्तावलाई सदस्य राष्ट्रहरूको हिंसा र विकास सम्बन्ध तथा अन्तरबारे धारणा बुझ्न अनुरोध गर्‍यो ।

२) परिमापन तथा अनुगमन

सशस्त्र हिंसा सम्बन्धी प्रमाण जुटाउनु अत्यावश्यक हुन्छ जसले गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई सशस्त्र हिंसाको विकास र उत्पादकत्वमा असर मापन गर्दा सहयोग पुग्दछ । साथै प्रभावकारी कार्यक्रम विकास गर्न पनि सघाउ पुग्दछ । जोखिमलाई कसरी सम्बोधन गर्ने भन्ने सूचना, सुरक्षाको उपाय र सशस्त्र हिंसाको असरलाई न्यूनीकरण गर्ने कुरा नीति-निर्माता र कार्यान्वयन गर्ने व्यक्तिका लागि महत्वपूर्ण मानिन्छन् ।

स्मल आर्मस सर्भे - जेनेभामा अवस्थित एक अनुन्धान संस्थालाई जेनेभा घोषणा मूल समूहले सशस्त्र हिंसाको असरको अनुगमन गर्न अनुमति दिएको थियो । २०६३ मा त्यस संस्थाले विश्वव्यापी विभिन्न अनुसन्धान संस्थासँग मिलेर अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र राष्ट्रिय सशस्त्र हिंसाको अध्ययन गरी नीति पुस्तिका र अनुसन्धान पद्धतिको विकास गर्‍यो । त्यस अध्ययनमा बुरुण्डी, ग्वाटेमाला र टिमोर-लेस्टको प्रतिवेदन प्रकाशित गरिएको छ, जुन *ग्लोवल बर्डेन अफ आर्मड भायलेन्समा* समावेश गरिएको छ ।

पहिलो *ग्लोबल बर्डेन अफ आर्मड भायलेन्स* प्रतिवेदन २०६५ मा सार्वजनिक भएको हो । यसले सशस्त्र हिंसाको विस्तृत र भरपर्दो तथ्यांक प्रस्तुत गरेको छ । त्यसले सशस्त्र हिंसाका विभिन्न सूचकहरू जस्तै प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष द्वन्द्वबाट भएको मृत्यु, हत्याका घटना, आर्थिक असर र सशस्त्र हिंसाको मूल्यका साथै लैङ्गिक हिंसा, युद्धपछिको हिंसा, अन्य कारणबाट हुने हिंसा (विस्थापन, गैरकानुनी हत्या, अपहरण) समेटेको छ ।

‘सशस्त्र हिंसाको न्यूनीकरण आफैमा जटिल विषय हो, यसका लागि विस्तारित तथा विस्तृत कदमको खाँचो पर्दछ । बढी सुरक्षित तथा सहज विश्व निर्माणका लागि परम्परागत एवं आधुनिक उपायलाई समायोजन गर्दै साझेदरी मान्यताका साथ काम गर्नु आवश्यक हुन्छ ।’

क्याथलिन क्राभेरो, राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम, संकट रोकथाम तथा उद्धार विभाग (बीसीपीआर) का सहायक प्रशासक तथा निर्देशक, जेनेभा घोषणा पुनरवलोकनका क्रममा सम्बोध गर्दै, २७ भदौ २०६५

३) कार्यक्रम

विसं २०७२ सम्म सशस्त्र हिंसालाई मूलरूपमा नियन्त्रण गर्ने हो भने हिंसाको असर भएका मुलुकका सरकार, नागरिक समाजका साथ सशस्त्र हिंसा रोकथाम तथा न्यूनीकरण गर्न सहयोगी कार्यक्रम विकास गर्नुपर्छ ।

जेनेभा घोषणले निश्चित देशहरू र कार्यक्रमलाई राम्ररी अवलम्बन गर्ने क्षेत्रहरूलाई मध्यनजर गरेको छ, जसको मूल उद्देश्य संयुक्त राष्ट्रसंघ विकास कार्यक्रम र अन्तर्राष्ट्रिय दाता समुदायको सहयोगमा राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय सरकारले सशस्त्र हिंसा न्यूनीकरण र रोकथामका कार्यक्रमहरू नमुना परियोजना अन्तर्गत विकास गर्नु रहेको छ ।

जेनेभा घोषणा सचिवालयले आर्थिक सहयोग र विकास संस्था (ओइसिडी) को विकास सहयोग समुदाय (डिएसी) सँग सहकार्य गरेको छ । यसको मूल उद्देश्य सशस्त्र हिंसाको रोकथाम तथा न्यूनीकरणको कार्ययोजनाको विकास गर्नु हो ।

जेनेभा घोषणाको एक अभिन्न अंग नागरिक समाज पनि हो । नागरिक समाजसँगको सहकार्य र सूचना आदान-प्रदान, सशस्त्र हिंसाको न्यूनीकरण र रोकथामको मध्यस्थता क्वाकर युएन अफिस (क्युयुएनओ) ले गरिरहेको छ ।